

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННИКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ
МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОВАў
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 2 (756)

Субота, 7 студзеня 1950 года

Цана 50 кап.

Таварыш Сталін, бацька наш любімы!
Для нас няма нічога даражэй
Твайго імя, бо ўсе твае сыны мы,
Яднае нас святло тваіх ідэй.

(З п'сьма беларускага народа Вялікаму Сталіну
ў дзень 70-годдзя).

ВЯЛІКАМУ СТАЛІНУ ў дзень 70-годдзя ад беларускага народа

Таварыш Сталін, бацька наш любімы!
Ад сэрца шчырага тваіх сыноў,
Ад нашае шчаслівае радзімы
Мы шлем табе вітанне і любоў.

І колькі ў небе зорак прамяністых,
І колькі песень, поўных пацуды,
І колькі дум, і колькі сэрцаў чыстых,—
Жадаем столькі год табе жыцця.

Таварыш Сталін! Дзень твой нараджэння

Мы ў памяці і ў сэрцы збераглі,
Як нашай мары светлае праменне,
Як нараджэнне праўды на зямлі.

Сягоння скрозь, на ўсім зямным прасторы
Працоўныя звяртаюць погляд свой
На запаветны домік той у Горы,
Адкуль пайшоў ты на вялікі бой.

І, поўная прыхільнасці і ласкі,
Твой кожны крок захоўвае зямля,
Якой прайшоў ты ад вяршынь Каўказскіх
Аж да вяршыні свету—да Крэмыя.

Кроў ад крыві працоўнага народу
І плоць ад плоці дум яго і мар,
Ты на шляхах змагання за свабоду
Пранёс з народам барацьбы цяжар.

І, акрылены ленынскаю мэтай,
Палётам думак горнага арла,
Сам, як арол, узняўся ты над светам.
І ў вас адна дарога пралагла.

Ні арышты, ні царскія астрогі,
Ні высылкі на самы край зямлі,
Ні дальнія сібірскія дарогі
Тваёй сталёвай волі не змаглі.

Ты і адтуль, з глухой пустыні снежнай,
Прароча спавяшчаў на ўвесь народ,
Што рэвалюцыя ў Расіі непазбежна,
Як непазбежны ўранні сонца ўсход.

Ты навучаў, ужо ў сутычках пробных
Прадбаччы наступных бітваў ход,
Што партыя да крэпасці падобна,
Куды ёсць толькі вартым уваход.

Яна—сумленне, розум, чэсьць эпохі,
Яна з глыбін мільёны падняла,
Іх вывела на светлыя дарогі,
На бой з капіталізмам павяла;

Яна нам стала роднаю, як маці
Рабочых і сялянскай беднаты,
Бо на чале яе вялікай раці
Стаялі мудрыя Ільіч і ты.

У дні перадакстрычніцкіх тыя
Ты гаварыў аб будучых баях,
Сівярджачы, што імяна Расія
Праложыць сацыялістычны шлях.

І ў часе пераможнага змагання
Ты быў заўсёды разам з Ільічам,
З ім кіраваў кастрычніцкім паўстаннем,
Што азарыла ўсю зямлю святлом.

Кастрычнік абудзіў усю Расію,
Змяніў усіх яе народаў лёс,
Узняў да працы сілы маладыя,
Сапраўдную свабоду ім прынес.

Калі-ж варожыя ліхія орды
Нахлынулі на нас з усіх бакоў,
Ты нашу Армію стварыў і цвёрда
Ад перамог да перамогі вёў.

Запомнілі навек, таварыш Сталін,
Данбас, Царыцын, Ленінград і Крым,
Як мы свабоду нашу адстаялі
Пад баявым вадзіцельствам тваім.

Закончыўшы суровыя паходы,
Учэнт разбіўшы свет і лад стары,
На радасць разняволеным народам
Ты з Леніным СССР стварыў.

Народу нашаму на чэсьць і славу
Ільіч і ты, наш родны правадыр,
Стварылі беларускую дзяржаву,
Раскрыўшы ёй шляхоў прастор і шыр.

Усё, пра што мы марылі, збылося,
Калі ты вывёў нас на ясны шлях,
Серп з молатам у залатым калосі
Мы вышлі на вогненых сцягах.

І з той пары для нас пад сонцам мірным
Сапраўднаю Айчынай стаў прастор
Ад запаларнай тундры да Паміра,
Ад Балтыкі да сахалінскіх гор.

Не знае свет такой магутнай сілы—
Жывем мы дружнай Сталінскай сям'ёй.

Вялікая і слаўная Расія
Вядзе народы нашы за сабой.

У гэтай дружбе, светлай і цудоўнай,
Сагрэтай цеплынёй крэмлёўскіх зор,
Краіна наша—роўная між роўных,
Свабодная, як кожная з сясцёр.

Адно нам горка ўспомніць—дзень той
Чорны,
Як смерць забрала Леніна ад нас.
Памёр Ільіч, памёр арол наш горны,
Вялікі светач мудрасці пагас.

Тады, у дні цяжкой і горкай страты,
Каля цябе, наш родны правадыр,
Плячо к плячу мы сталі, як салдаты,
У нязломныя жалезныя рады.

Гатовыя да працы і да бою,
З адвагаю і верай у ваках,
Адной суровай клятвай мы з табою
Кляліся над труною Ільіча.

І клятву гэту бераглі мы свята,
Ты нас шляхамі ленынскімі вёў,
А подлых юдаў, ворагаў праклятых
Народны гнеў з зямлі савецкай змеў.

І мары Ільіча зрабіў ты явай,
Ты здзейсніў клятву, і жыве яна
У велічы Савецкае дзяржавы,
У нашых справах моц яе відна.
Жыве яна ў кагортах камуністаў,
У додзвігах пілатаў і танкістаў,
Жыве яна ў дружбе ўсіх народаў,
У еднасці калгасаў і заводаў,

Каб не вярнуліся былога здані,
Каб перамогу нам замацаваць,
Ты даў наказ: узводзіць рыштаванні,
Цяжкую індустрію будаваць.

Ты даў нам план вялікіх пяцігодкаў,
І на прасторах вольнае зямлі
Усталі цэхі фабрык і заводаў,
Дзе гулкія маторы загулі;

Усталі шахты і гіганты-домны,
Кузбас славуці і Магнітагорск;
Турксібаш шлях пралег струною роўнай
Цераз бязмежныя стэпавы прастор.

Даў Сталінградскі трактарны машыны—
Сваіх жалезных коней для палёў
І Днепрабуда загулі турбіны,
Зазяля сонца электраагнёў.

І Беларусь краінай іншай стала:
Дзе некалі шумеў імшарны лес,
Балотная імгла ўсё засцілала,
Там безліч зораў запаліў Белдэс.

На змену сохам прадзедаўскім, даўнім
Машыны выйшлі на палетак наш;
Жняяркі, і плугі, і малатарні
Даў сельскай гаспадарцы Гомсельмаш.

Беразіною паплылі шырокай
У наш Бабруйскі дрэвакамбінат
Бясконцыя платы хваіны гонкай
Для новых, светлых і прасторных хат.

Краіне Крычаў даў эмент трывалы
Для новых фабрык, сёл і гарадоў.
Заводы Магілёва выраблялі
Шоўк для убораў нашых і сцягоў.

Сталічны Мінск стаў горадам заводаў,
Навука у жыццё яго увайшла,
Культура беларускага народа
У тэатрах, школах, клубах расціла.

Ты, верны слаўным ленынскім заветам,
Штодзённа нас вучыў перамагаць,
Ісці нястомна да вялікай мэты —
Вучыў жыццё калгаснае ствараць.

Вучыў пазбыцца гора і нястачы,
Каб у жыцці не знаць пакут і слёз,
Не ведаць больш панурых дзён батрачых,
Палынных межаў і вузкіх палос.

І збудавалі мы свой лад калгасны
На вызваленай радаснай зямлі,—
У дружбе з песняю і доляй часнай
Па-новаму, заможна зажылі.

Ажыццяўляючы твой план, няспынна
Мы асушаем багны, нішчым хмыз,
І на Палескай тарфяной раўніне
Шумяць жыты, квітнее кок-сагыз.

Не будучь больш гараваць жанчыны,
Палоску неўраджайную жнучы,
Сляпіць вачэй за дымнаю лучынай,
Кашулі дзецям зрэбныя ткучы.

Ім шлях адкрыты ўсюды да асветы,
Да творчай працы. Колькі сёння іх
Праслаўленых майстроў, вядомых
Свету—Герояў—брыгадзіраў, звеннявых!

На поле выйдзі у ясны ранак:
Цвіце зямля пад промнямі зары,
Нібыта караблі па акіяну,
Ідуць, гудуць па полі трактары.

Улетку тут які разліў блакіту,
Калі ільня калгасныя цвітуць!
Якія хвалі уздымае жыта,
Калі вятры крыламі ўскалыхнуць!

А восень прыйдзе, і пад ясным небам
Пладоў не злічыш важкіх і буйных.
Да элеватараў абозы з хлебам
Ідуць па ўсіх дарогах палявых.

Прыслухаешся—недзе песня чутна:
Спявае поле і шумлівы гай,
І Сож, і Нарач, і Дняпро магутны...
Пяе яе ўвесь беларускі край.

Пяе народ і славіць тваё імя,
І столькі ў гэтай песні цеплыні,
Нібыта ў сонцы тым, што над радзімай,
Нібыта ў сэрцы, ў подыху ясны.

Соцыялізма велічныя справы,
Як доказ нашых перамог яскравы,
Як выйгрышы за чалавецтва бой,
У Канстытуцыю Савецкае дзяржавы
Ты запісаў уласнаю рукою.

Яна ў народзе песнямі апета
І Сталінскай назваў яе народ;
Яна ўзышла, як сонца, над планетай,
Яскрава бачная з усіх шырот.

Народы ўсе яна заве змагацца,
Як страсны заклік, як узор жывы,
За пабудову новага грамадства,
За чалавека годныя правы;

За тое, каб на ўсёй зямной планеце
Жанчына перастала быць рабой,
За творчасць мас, што яснай служыць
мэце,
І за прастор для здольнасці любой;

За лад такі, дзе не існуюць класы,
Не ведае прыгнёту чалавек,
Дзе роўныя народы ўсе і расы,
Дзе нарадзіўся камунізма век;

Наш родны бацька, ты заўсёды з намі,
У сэрцы ў нас, у справах нашых даён:
Мы ўсімі карыстаемся правамі,
Што нам дае савецкі наш закон.

Мы дзякуем табе зямнымі кланонам,
Што сёння Беларуска зямля
Жыве адзіным Сталінскім законам,
Красуецца пад зорамі Крэмыя.

Была-ж яна мяжой несправядлівай
Падзелена на доўгіх дваццаць год:
Тут красавалася калоссем ніва,
Там парасткі таптаў магнацкі бот.

Там родныя браты гібелі ў горы,
Ды не згіналі плеч у барацьбе,
Бо ім крэмлёўскія свяцілі зоры,
Бо людзі цвёрда верылі ў цябе.

Ты, бацька родны, бачыў боль і раны
І зняў з братаў нявольні ланцугі.
Шчаслівы наш народ, табой з'яднаны,
Стаў назаўсёды пад твае сцягі.

Ды грывнула фашысцкая навала
І пачала ўсё нішчыць, спапяляць;
Зямлю, што з працы нашай красавала,
Прышоў з заходу вораг дратаваць.

Вялікі Сталін! Бацька наш любімы!
Былі мы ў лютым горы не адны —
Ты з намі быў! Ты ратаваў Радзіму
У дні цяжкой Айчыннае вайны!

На заклік твой мы, як адзін, усталі,
Пайшлі насустрач ярасным баям,
Бо зналі мы, што з намі заўжды Сталін,
А там, дзе Сталін,—перамога там!

Разбіўшы вал варожага нападу,
Развёў орды дзікія ты ў прах,—
Разгром іх пад Масквой і Сталінградом
Тваё імя праславілі ў ваях.

Савецкія байцы прайшлі праз буры,
Не баючыся смерці, ані ран,
Грудзямі засланялі амбразуры,
Кідаліся бяспрашна на таран.

Ты іх натхняў, ты быў заўсёды з імі,
Дзе-б шлях іх гераічны ні пралег,
Таварыш Сталін, правадыр любімы!
Генералісімус славуных перамог!

Адразу, як над нашымі палямі
Пажараў дым паслаўся пеляной,
Мы сталі поплич з роднымі братамі,
Мы вышлі ў бой адзінай грамадой.

Змагаўся Брэст, як волат, на граніцы,
Фашыстаў білі Гомель, Рагачоў,
Іх нішчыў Мінск наш—родная сталіца,
Мазыр і Віцебск, Пінск і Магілёў.

Мы ім вайну на рэйках абвясцілі,
Як твой загад на гэта нам прышоў:
Масты спалілі, рэйкі пакрышылі,
Спынілі рух варожых цягнікоў.

І ходзіць сказ па Беларусі сёння
Аб подзвігах праслаўленых сыноў—
Як паравозы падрываў Заслонаў,
Як нішчыў танкі храбры Бумажкоў;

Як біў Сільніцкі цвёрдаю рукою,
Бязлітасна знішчаў рабаўнікоў,
Як генерал Даватар пад Масквою
Вадзіў на бой адважных казакоў;

Як снайперскія кулі Смалычкова
Варожых метка нішчылі салдат,
Як партызанка мужная Шаршнёва
Пайшла на смерць, каб ратаваць атрад.

Прайшлі з баямі мы франтоў багата,
З табой прайшлі вайны вялікі шлях,
І на рэйхстаг твае сыны-салдаты
Высока ўзнеслі пераможны сцяг.

Наш край вайна няшчадна зруйнавала,
Але браты нам падалі руку:
Масква станкі, машыны нам прыслала,
Данбас — слаў вугаль, нафту — слаў Баку.

Яшчэ не сціхла бітва, а ўжо новы
План будаўніцтва даў краіне ты.
Нібы байцы, што ў бой ідуць суровы,
Мы ішлі на аднаўленчыя франты.

Не цішыні пасля вайны Айчынай
Жадаў народ,—загаманіў прастор:
Мы цэхі аднаўлялі і плацінай
Перапынялі хваль рачных напор.

З руін усталі фабрыкі, заводы,
Ізноў плывуць камбайны ў мора ніў.
Ты, бацька наш, савецкія народы
Будовай камунізма акрыліў.

Калі мы сёння багну асушаем,
Каналы магістральныя вядзем,
Мы будучыню працай набліжаем,
Мы будучыняй блізкаю жывем.

Магутныя заводы збудавалі
Пад Мінскам мы, у векавым бары,—

Адтуль машыны пабягуць у далі,
У будучыню пойдучь трактары.

Перамагаючы усё старое,
У заўтрае звяртаем мы пагляд.
Расціш ты новае, перадавое,
Так як садоўнік дбайны росціць сад.

Стаханавец, каторы на заводзе
Здзяйсняе план пяці гадоў за год,
Для ўсіх сягоння прыклад у народзе,
Ен камунізма блізіць надыход.

Дзеля таго мы дружна ўсім народам
Пераіначваем балотны край,
Каб багацеў няспынна год за годам
Наш сталінскі калгасны ураджай.

Дзеля таго з усёй Радзімай разам
У стэпах пасяляем мы лясы,
Каб сухавей пустэльны летнім часам
Не спапяляў на нівах каласы.

Мы не баімся цяжасцей ніколі,
І перашкоды наш не спыняць рух:
На фабрыках і на калгасным полі
Мы ў працы не шкадуем нашых рук.

Натхнёныя тваім вялікім планам,
Упэўнена будзем мы свой лёс,
Хоць зграя прагна за акіянам
Жадае зноў людскай крыві і слёз.

Хоць доларам, хоць зброяю сваёю
Нам бразгае забойца ды ліхвар,
Зноў хочучы ў народаў за спіною
Вайны сусветнай распаліць пажар.

Там простым людзям смерцю пагражаюць,
Супроць малых дзяцей згавор вядуць,
Супроць бацькоў, што войнаў не жадаюць
І што за мір свой голас падаюць.

Народы ўсёй зямлі, народы свету
Сягоння з намі ў барацьбе за мір.
І выйграем за мір мы бітву гэту,
Бо ты кіруеш ёю, правадыр.

На змовы ліхвароў за акіянам
Мы ведаем, як трэба адказаць:
Натхнёныя тваім вялікім планам,
Мір працаю мы будзем мацаваць.

А не дадуць падпальшчыкі ў спакой
Нам жыццё, перадажам іх усіх,
Што стане пепла атамнай іх зброі
Смяротным пеклам для саміх-жа іх.

Таварыш Сталін, бацька наш любімы!
Для нас няма нічога даражэй
Твайго імя, бо ўсе твае сыны мы,
Яднае нас святло тваіх ідэй.

На вернасць ім мы прысягаем справай,
На вернасць партыі большэвікоў,
Авеяны славай, зробім явай
Жаданы камунізм мы для якаў.

Як светлы сад імкнецца да праменьняў
І цягнецца галінамі на ўсход,
Так да твайго святла ў адным імкненні,
Так к камунізму цягнецца народ.

Як чыстая крыніца з глебы б'ецца,
Струменем несціхаючым бруіць,
Так з сэрцаў нашых да цябе імкнецца
Любоў жывым струменем, як з крыніц.

У дзень твайго сямідзесяцігоддзя
Яшчэ цясней яднаем мы рады,
Да камунізма мы з табою пойдзем,
На подзвігі гатовыя заўжды.

Ты наша сонца, наша красаванне,
Жыві-ж, наш бацька любы, многа год,
Прымі-ж ад сэрцаў чыстых прывітанне,
Што беларускі шле табе народ!

П'сьмо абмеркавана і прынята на агульных сходах
працоўных на прадпрыемствах, у калгасах, соўгасах,
МТС, сёлах, ва ўстановах і навучальных установах
Беларускай ССР.

Літаратура 1949 года

На перадавой лініі культурна-асветнай работы

1949 год завяршыўся ў нашай краіне радаснымі днямі, у якія сөөккі народ, поўным глыбокай любі і адданасці свайму вялікаму праўдзю, урачыста адзначае дату яго слаўнага сямідзесяцігоддзя. У гэты год гэтай высокай дато працоўнага Саюза, нахвнёна самаадданай любоўю і гордасцю за свайго праўдзю, яшчэ з большай энергіяй і руплівасцю множаць тэа вялікія адбыткі, якімі адрозніваюць гэты год.

Беларуская сөөккая літаратура, з'яўляючыся выражэннем спраў і дум свайго народа, наземна жыла інтарэсамі свайго народа і актыўна злучалася на ўсе пады ў яго жыцці. У значна большай і радаснай лі, калі беларускі народ у дружнай самі ўсіх братніх сөөккіх народаў урачыста адзначаў трацінагаддзе БССР, у Маскве адбылася дэкада беларускай сөөккай літаратуры. І той сардэчым і шчырым прымем, які аказаў беларускім пісьменнікам грамадскасць Масквы, быў, у першую чаргу, выражэннем любі да беларускага народа, перагата ў баях і ў працы вялікім ідэям Леніна—Сталіна.

Надзвычайна важнай падзеяй для беларускай літаратуры ў 1949 годзе быў Другі з'езд пісьменнікаў Беларусі, які адбыўся ў чэрвень месяцы. Нашы пісьменнікі прыбылі на гэты з'езд шчыльна згуртаваныя вакол большасці партыі і адданасці ўсім сваім думам і сэрцамі вялікім ідэям Леніна—Сталіна.

1949 год быў годам далейшага росту беларускай сөөккай літаратуры. У гэтым годзе народны паэт БССР Якуб Колас і паэт Аркадзь Куляшоў у другі раз атрымалі высокае званне лаўрэатаў Сталінскай прэміі.

Творчасць Якуба Коласа надзвычай разнастайная. Народны паэт артыўна выступае з вершамі і артыкуламі і працуе над апавесцю «На ростанях». З вялікай сілай напісанымі паэтам цыкл вершаў «Родному краю і народу». Як і ў іншых творах Я. Коласа, у гэтых вершах асөөккім матывам з'яўляецца матыв сөөккага матрыятызма, гордасць за нашу магутную сөөккіянічную Радзіму.

Лёўна працаваў у 1949 годзе Аркадзь Куляшоў. Яго паэма «Простыя людзі», з'яўляючыся прапаведдзям творца, прывесчаных барацьбе за мір, у яркіх вобразах паказвае пераможную волю сөөккага чалавека і яго вялікую жыццёва-дэдуальную сілу. Шчырымі паэмамі адданасці і любі да І. В. Сталіна прасякнуты вершаваны твор А. Куляшова «Сава аб праўдзю».

Пятрусь Броўка, апрача вершаў, напісаў у 1949 годзе паэму «Добры друг». У эаўдзівай яму малаўлічасцю паэт падае ў паэме вобраз маладога сөөккага ўрача-жыцця.

Узбагачаючы гэтым вобразам галерэю вобразаў высокай інтэлектуальнасці, паэтам якой быў паддзены ў паэме «Родны берагі», П. Броўка паказвае сөөккага ўрача не толькі як аднаго спецыяліста свайёй справы, але і як актыўнага грамадскага праўдзюна. Гэтым новай паэма П. Броўкі выдана адрозніваецца ад папярэдніх. Але і ў ёй вычарчана яшчэ не пераможана некаторае аэуаўдасць у аб'ектыві грамадскага фону, на якім адбываюцца падзеі. Праўда, шчырасцю пацалуа і мастацкай выразнасцю, з якой напісана паэма, сэрцаўдэа гэты недаход. Аднак, багаспрэчна, што калі-б калгасны фон быў напісаным шырэй, паэма выйграла-б яшчэ больш.

Максім Танк напісаў у 1949 годзе паэму «Дзешні міру». Твор насчынаны глыбокім пацуддзям дружбы паміж нароамі і прасякнутым нявольнай воляй той барацьбы, якую народы свету на чале з Сөөккім Саюзам вядуць за мір. М. Танк і ў гэтай паэме паказваў сябе паэтам праўдзюна і

ўзніслага верша. Дрэнна, што гэты моцны па сіле пацуддзям і мастацкай выразнасці верш не ўсёям аэуольна адліфаўданы; у ім узбагачаюцца часамі недаскільнасцю рыфмаў і некаторыя слоўныя хібы.

Дэка рад вострых палітычных вершаў напісаў у 1949 годзе Міхей Палчанка. Целымі і шчырасцю вызначаюцца яго цыкл аб Заходняй Беларусі. На жаль, у П. Палчанкі, для якога надзённым тэма з'яўляюцца вельмі бліскімі і ропнымі, вельмі мала, як і ў іншых паэтаў, вершаў аб сөөккіх будучыніх работах у горадзе і ў вёсцы.

Дэкалі шырока і таленавіта паказана пасляваеннае калгаснае жыццё ў паэме Аляксэя Зарыцкага «Світанскія салы». У паэме ёсьць і значныя недаходы—кампазіцыйная рыхласць і масінамі залішняе распягнутасць. Аднак прыватныя, хоць і значныя недаходы не могуць зацімніць стаюага значэння паэмы як у творчасці А. Зарыцкага, так і наогула ў нашай паэзіі.

Наадварот, асөөккія ўдачы, і вельмі значныя ўдачы, Кастуся Кірэнці ў яго паэме «Сустрэча на радзіме» не могуць зацімніць тых буйных недаходаў, якіх ёсьць у паэме, і галоўнае з якіх у тым, што аўтар выступае як-бы ў ролі старонняга наглядальніка калгаснага жыцця.

Вялікі ўдачы меў Б. Кірэнка ў лірыцы. Такія яго творы, як «Мая рэспубліка» і апошнія вершы, прывесчаныя І. В. Сталіну, з'яўляюцца безумоўным дэдукацівам нашай паэзіі. Гэтыя вершы гавораць, што К. Кірэнка з большым поспехам можа працаваць і ў галіне эпічнай паэзіі.

Рад істотных недаходаў мае паэма Антона Вялічана «Светач». Аднак, аўтар правільна робіць, калі бярэцца за актуальныя і складаныя тэмы. Тэа ўдачы, якіх ёсьць у паэме, гавораць, што паэт зольным перамагчы свае недаходы і ў наступным творы даць больш поўнае і яркае адлюстраванне калгаснага жыцця.

Цыкл таленавітых вершаў аб камуністах напісаў Анатоль Валюцін. Канкрэтнасцю вобразных срөөкаў і прастай апавядальнасці адданы яго верш «Нараджэнне». Глыбокім пацуддзям прасякнуты верш, прывесчаны І. В. Сталіну. Але творчасць А. Валюціна вельмі няроўная. Безумоўнай наўдачай яго паэма «Негаральскія арыя».

Ёсьць непатрабная літаратурная вычурнасць і ў некаторых іншых вершах А. Валюціна.

З некалькімі добрымі вершамі, якія рэкамендуе яго як таленавітага і арыгнальнага паэта (асабліва ў кампазіцыйнай верша), выступіў Мікола Аўрамчык.

Актыўнаваў сваю працу ў галіне паэзіі ў гэтым годзе Міхась Машара і Максім Лукашэвіч.

Рад працуддзям вершаў напісала Эліз Агняцвет. Некалькі простых і па-народнаму даскільных вершаў даў Адам Русак. З больш сілымі творамі выступіла Шына Тарас. Рыхтуюць новыя зборнікі свайёй вершаў: Міхась Калачынскі, Анатоль Астравіцкі, Дэмітрый Кавалёў, Аляксей Вачыла, Аляксей Русакі, Нікалай Гарулаў і іншыя паэты.

Не зважаючы на значны поспехі нашай паэзіі, трэба сказаць, што яна мае і вельмі значныя аэуольныя недаходы: у ёй усё-такі і да гэтага часу называюцца мала творцаў, у якіх раскрылася-б дэка дэка сөөккія будучыніа сөөккія самадэдуальнасці і сөөккія гаспадаркі.

Асабліва мала яшчэ твораў аб людзях прамысловасці і сөөккай гаспадаркі ў нашай праце. З апублікаваных у 1949 годзе буйных твораў толькі з'яўляюцца Памакар Насялядовіч «Святло над Ліпскам» прывесчаны калгаснаму будучыніцтву. У гэтым творы дэкалі шырока і па-мастацку пераканальна паказана бэрцава пераважы калгаснікаў за высокай ўраджаі, за электрафікацыяй сөөккай гаспадаркі. Не ўдано

чыся ў паэмамі разгляд рамана, можна сказаць, што аўтар дасягнуў у ім значных поспехаў.

Дэкалі шырока распаўсюдвалася сяголетэ ў нашай праце тэма Айчынай вайны. Перш за ўсё тут трэба назваць раман Міхэя Лынькова «Векаломныя дні». Гэта—эпапэя аб партызанскім руху ў час Вялікай Айчынай вайны. Надрукаванымі тры часткі рамана гавораць аб тым, што, не зважаючы на яго некаторыя недаходы (кампазіцыйная раскіданасць, часамі многаслоўнасць), гэта твор шырокага аэуольна пацуддзям і глыбокага пранікнення ў рэчаіснасць. Праз усё яго тэмаў праходзіць думка аб аднасці сөөккага народа, аб яго любі да свайёй Радзімы, аб яго адданасці партыі. У рамане выведзены прастаўднікі самых разнастайных пластоў сөөккага грамадства, і вобразы іх у пераважнай большасці вышчысаны праўдзюна і ярка.

На тэму аб партызанскай барацьбе апублікаваў апавесць «Без нейтральнай лініі» Уладзімір Карпаў. Аўтар добра ведае партызанскае жыццё і малае яго вельмі выразна. У Карпаў валоае сваім адменным мастацкім стылем. Гэта стыль не быташчына, а стыль уауулівай развагі. Але ў гэтым тоіцца і небяспека для пісьменніка: недаскільна ведучы жыўную мову, ён часамі аб'явіцца на публіцыстыку.

У літаратурным запісе Рыгора Няхая апублікаваны цыклы творы аб партызанскай барацьбе В. Лівенца—«Вайна на райках».

Аб партызанскім руху дружна аповесць Міколы Ткачова «Згуртаванасць». Першым сваім творам малады аўтар зарамадэдуваў сябе зольным, удумлівым і працавітым пісьменнікам.

Партызанскай тэме прывесчана апавесць Віталія Волгаскага «Высокі бераг». Гаўно-ж тэму ў рамане «У агні» распаўсюдае Ляў Гарука. Аб Айчынай вайне напісаў раман «Мінскі напрамак» Іван Мележ.

У 1949 годзе ў нашай праце знайшла сваё даволі шырокае адлюстраванне тэма буйной Заходняй Беларусі. Аб жыцці і барацьбе працоўных Заходняй Беларусі пад удалай буйной панскай Польшчы напісаў раман «Сустрэнемся на барыкадах» Шаін Пестрак. Рамаан—дэкалі шырока і прастаўдніцка прывесчана тэма пераможнага твора П. Пестрака. Праўда, у ім пераможаны да канца недаходы: кванцітасць, а часамі вычурнасць фразы, аэуольна публіцыстычнасць. Але П. Пестрак ведае матэрыял і дае надзвычай яркія і працуддзям малюнкы, паказвае працоўных людзей розных нацыянальнасцяў, іх аднасць у барацьбе з польскімі панамі і капіталістамі, іх імкненні і любі да Сөөккага Саюза. У гэтай праўдэ—сіла рамана «Сустрэнемся на барыкадах».

На гэтую-ж тэму апублікаваў першую частку рамана «Граніца» Янка Брыль. Асөөккія малюнкы гэтага твора напісанымі вельмі ярка і на шырокім фоне. Псіхалагічным рыскам кожнага вобраза праўдзюна. Але кампазіцыйна людзі і падзеі ў рамане амаль не звязаны, і калі гэты недаход у дэкалімным не будзе выпраўданы, раман можа распыцца на рад малюнкаў і сцен. Пасляваеннай тэмаўцы нашы пісьменнікі прывесчылі толькі некалькі апавяданняў (апрача рамана М. Насялядовіча). Сярод іх трэба ў першую чаргу адзначыць яркае апавяданне А. Куляшова «Не выбралі» і таленавітае апавяданне Івана Грамаковіча «Запаветны камень». Рад дэкаліх апавяданняў даў Іван Шамякін, Усевалод Браўчанка, Ляў Гарука, Аляксей Якімовіч, Мікола Ляўскаў і іншыя пісьменнікі. Аднак жанр навамы і апавядання і тэма індустрыяльнага, а ў значнай ступені і калгаснага будучыніцтва, распаўсюдвалася ў нашай праце, як і ў паэзіі, вельмі мала. Гэта вялікая хіба нашай літаратуры за 1949 год.

Зусім мала з'явілася і драматычных твораў атрымаўся, яго будучы чытаць, на ім будучы выхоўвацца.

Нарыс Сөөккіа крыху раскіданы кампазіцыйна, месцамі распягнуты, аднак гэта не намага знайме яго мастацкую вартасць. Напісаным твор саванітай, калярнатай мовай, сіла і проста.

Вызначаюцца свайёй мастацкасцю і цэльнасцю нарыс Міколы Лобана пра калгас Ілья Стаўна, Ваўкаўскага раёна, Гродзенскай вобласці. Аўтар паказвае, як імя найзвычайнага ў свеце чалавека латхтне калгаснікаў на важныя справы, як з гэтым імем у сэрца ідуць калгаснікі, у міхулы пансіа прабы, да замочнага і культурнага жыцця.

Аднак, твор значна выйграў-бы, калі-б М. Лобан больш ярка паказаў людзей калгаса. З усіх калгаснікаў, названых у нарысе, чытаць больш-менш узбагае толькі двух Аляксееў: Яля — калгасніка стодыра, пельсара, боілера і звенянога Маша-кіна. Астатнія персанажы толькі пералічаны, нічога новага, пікавага ў іх жыцці і дэдуальнасці не знойдзена.

Каштоўна тэа, што радзаныя часопіса «Беларусь» надрукавала значную колькасць нарысаў на індустрыяльную тэму. За мінулы год на старонках часопіса з'явіўся рад нарысаў пра стэханалёгія фабрык і заводў, наватараў вытворчасці. У ліку лепшых тут можна назваць два нарысы М. Гарулава аб пераважы людзях прадпрыемстваў Магілёўскай вобласці, нарыс І. Яновіча «Творчыя будні», Г. Лазарова «Мінскае сукно», Я. Садоўскага «На маслоўскаму часу».

Нарысы Н. Гарулава «Рабочы-вынаходца» і «Дэка сустрэчы» прыкметны тым, што яны паказваюць творчую ініцыятыву рабочых, іх энтузіязм, гарачае імкненне зрабіць для Радзімы як мага больш і лепш. Але нам хачацца-б выступіць супраць некаторых творчых прымемў, якімі карыстаўся Н. Гарулаў, і, дарэчы сказаць, за-

раў. У 1949 годзе была апублікавана толькі адна п'еса—М. Горшава і М. Насялядовіча «Веткі Паны-Шана». П'еса гэтая мела ў апублікаваным варыянце значныя недаходы, але поруч з гэтым у ёй закладзены і стаюучыя якасці: актуальна тэма, дэкалі ярка асөөккіа персанажы, жылы аэуольна. Усё гэта гавораць за тое, што п'есу можна і трэба дасяраваць з тым, каб яе мог пабачыць глядач.

Слабым месцам у 1949 годзе была і літаратурная крытыка. Праўда, у 1949 годзе апублікаванымі тэмамі на гісторыю беларускай літаратуры. Гэта вельмі сур'ёзная работа нашых крытыкаў. Але ў ёй дапушчаны і вельмі сур'ёсныя памылкі, і тэмамі патрабуюць карнанага перагляду.

Значным поспехам у рабоце нашых крытыкаў з'яўляецца напісанне падручнікаў па гісторыю беларускай літаратуры для школ. На жаль, падручнік на сөөккай літаратуры тэмама мае недаходы; ва ўступным артыкуле недаскільна і невыразна тлумачыцца паняцце сөөккіянічнага рэалізму, аналіз твораў не адпавядае часамі школьным праграмам, імаць ёсьць фактычныя недаскільнасці і стылістычныя хібы. Але падручнік усё-ж такі ў паўнай ступені задавоўў тую вялікую патрэбу, якую мелі нашы школы на падыны дааможнік.

Горш справа абстаіць з крытычна-біаграфічнымі і праблемнымі артыкуламі. На-першае, іх вельмі мала, асабліва праблемных, з шырокім абгульненнем. Тут можна назваць артыкулы М. Лынькова—«Літаратура беларускага народа»; М. Каймавіча—«Вобразы Леніна і Сталіна ў беларускай літаратуры» і «Аб жытварным уяўленні рускай літаратуры на беларускую літаратуру»; В. Барысенкі—«Аб некаторых мытаных рэалізмах ў беларускай літаратуры»—усёго пяць-шэсць артыкулаў за год, надрукаваным у часопісе «Полымя». Не больш іх і ў другіх выданнях.

Асөөккія недаходы нашых літаратурных артыкулаў заключаюцца ў тым, што ў іх часта дэкалі пераказ зместу, а не аналіз твора, у іх крытыка або хваліць або ганіць пісьменніка, а не дае прычыннай ідэяна-аэуольнай ацэнкі твора. У аэуольных і праблемных артыкулах часта аэуольнаца наўменне прааналізаваць і адзначыць выпадковыя ад тэмы з'яўляюцца заканамерным і ўвайшло ў літаратуру як факт, які сьведчыць аб прычынах сөөккіянічнага рэалізма.

Вылучаюцца грунтоўнасцю артыкул М. Клімовіча «Аб жытварным уяўленні рускай літаратуры на беларускую літаратуру». Паказаны ў ім абгрунтаваны праблемныя факты, паслядоўна прыведзена класавая аэуольна літаратурных з'яў XIX і пачатку XX стагоддзяў. Аўтар перадумаў і аэуольнаваў за свайё старога папыхоу да творчасці В. Дудына-Марцінкевіча і аэуольнавае яго як прастаўдніку ліберальна-памешчыцкага кірунку. Але ў разглядзе літаратуры стараўднінай аэуольна некапіла гэтай пасляваеннай, і ў многіх месцах аэуольнаца на невыразнасці і блытаніна. У выніку гэтага вельмі грунтоўны і аэуольнацы артыкул патрабуе выпраўдэння.

Не зважаючы на адставанне асөөккіх участкаў нашай літаратуры і на рад яе недаходаў, можна сказаць, што 1949 год быў годам далейшага росту нашай літаратуры, аб чым сведчыць многія творы. Асабліва прыма адзначаць, што наша праза значна вырадзіла і выйшла за шлях свайё стаўнасці. Залёцца залёцца ў тым, каб у 1950 годзе нам зольнаца збаўдзіць нашай літаратуры і даць у першую чаргу творы аб пераважы людзях сөөккіянічнай прамысловасці і сөөккай гаспадаркі, аб людзях, якіх пад кіраўдніцтвам большасці партыі, нахвнёна вялікімі ідэямі Леніна—Сталіна, будучы комузізм.

У цэнтры ўвагі Вялікай Маса стаяць прыгожы, старанна адрамантаваны дом. Гэта — Базарская хата-чытальня, Сморгонскага раёна, Маладзечанскай вобласці. Многалюдна тут вечарамі. Жыхары навакольных вёсак актыўна наведваюць хату-чытальню. Яна стаа сапраўдым цэнтрам культурна-асветнай работы на сяле.

Любыя жыхары Базарскага сельсавета сваю чытальню за тое, што ў ёй можна атрымаць адказ на любое пытанне, паслухаць цікавую лекцыю, даведацца пра самыя свежыя навіны з жыцця сөөккай краіны, а тэмама аб падзеях за мяжой. А, галоўнае, тут упершыню пачулі сяляне хвалюючыя расказы аб выдатных пераможцах калгаснага ладу, аб шчаслівым, заможным жыцці сялян суседніх сельсаветаў, якіх вядуць гаспадару аэуольна, аб першых Героях Сөөккіянічнай Працы ў Беларусі — Еўдэіі Кухаравай, Тамары Шкурко і іншых. Хата-чытальня дапамагае сялянам Базарскага сельсавета стаць на шлях калектыўнай працы.

Інчэ паўгода таму назад на тэрыторыі сельсавета было толькі два калгасы. Прапаганда пераваж калгаснага ладу вялася слаба. Мясцовы актыў працаваў разрозненна, без цэўдэай мэтанакіраванасці.

За гэтую высокародную дэдукаўноў справу ў з'яўлялася хата-чытальня. Энергічная камсамолка Марыя Міхалёна—заагачыца хаты-чытальні—аэуольна прыцягнула да актыўнага ўдзелу ў рабоце чытальні ўсё сельскі актыву.

Па дасканала прадумаўаму і заперджанаму сельсаветам плану камсамольным, настаўнікі, работнікі сельскага савета сталі часта выступаць перад сялянамі а дэкаладаў і гутаркаў аб пераваж калгаснага. Выкарыстоўваючы самыя разнастайныя формы агітацыйна-масавай работы — гутаркі, мастацкую літаратуру, пастанюўкі сьпятаклаў на тэмы калгаснага жыцця і, нарэшце, наладжванне спецыяльных вечароў — сустрэч калгаснікаў з аднаасөөккінікамі, хата-чытальня дапамагла сялянам убацьчыць усё перавагі і выгады калектыўнай гаспадаркі. Адна за другой гаспадаркі бэньлюка і сэрцаўдэа пераходзілі на сөөккіянічны шлях. Шпер на тэрыторыі Базарскага сельсавета ўжо шэсць сельсагаспадарчых аэуольна, у якіх аднаўдзена больш 70 прапантаў сялянскіх гаспадарак. У астатніх вёсках створаны ініцыятыўныя групы. Хутка гэты сельсавет будзе сельсаветам сөөккіянічнай калектыўнасці.

Умела арганізаваў прапаганду калгаснага ладу Васільяневіч сельскі Дом культуры, Вялейскага раёна. У Доме культуры добра арганізавана наглядная агітацыя: вітрыны, фотамантажы, дыяграмы. Асабліва ўвагу прыцягваюць матэрыялы, якіх расказваюць аб патрыятычных сөөккіх людзях, аб сөөккіх міхурныскай арабалагіі. На відным месцы вышчысаны дэдукацыі аб пераваж калгаснага ладу перад ініцыятыўнай селянскай гаспадаркай. Тут-жа тэст прыкладнага Статута сельсагаспадарчар аэуольна. Можны тэмама выпускаць насьпенная газета, якая шырока аэуольнаца пытанні калгаснага будучыніцтва.

Дом культуры правіў выдатную ініцыятыву па арганізацыі экскурсій сялян у пераважы калгасы раёна. Па прапанове члена савета Дома культуры тав. Бойнава былі арганізаваны тры экскурсіі сялян у пераважы калгасы імя Мелатара, Калодніцкага сельсавета. Сяляне пазнаёміліся з арганізацыяй працы ў калгасе, работай зьнешняй высокага ўраджаю, з гаспадаркай калгаса і бытам калгаснікаў.

Правадзячы палітычна-масавую работу сярод насельніцтва, сельскі Дом культуры

аэуольнаваў вакол сябе актыву — дэпутатаў сельскіх саветаў, камсамольцаў, настаўніцкаў.

Важнай з'явай у культуры жыцця сялян Касцэвіцкага сельсавета была арганізацыя пры Доме культуры сельскага дэдукацыя. Лектарская група складалася з 11 чалавек: настаўнікаў, урачоў, партыйна-сөөккіх работнікаў і спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Кіраўніком лектарскай заперджаным дырэктар Дома культуры тав. Сівачоў. Лектары па раней распаўсюданаму плану рэгулярна чытаюць лекцыі і дэкалады. Толькі за апошнія тры месяцы імі прычытана 47 лекцыяў і дэкаладаў на сельскагаспадарчыя тэмы. За 10 месяцаў 1949 года прычытана 167 лекцыяў і дэкаладаў. Тав. Сівачоў прачытаў 19 лекцыяў на тэму «Аб пераваж калгаснага ладу перад аднаасөөккінага гаспадаркай», тав. Пабойнаў—14 лекцыяў, тав. Шчэрба — 9 лекцыяў.

Пры сельскім Доме культуры працуюць сто дэкадаў, якіх за год абслужыў больш 500 наведвальнікаў. Праведзена 8 вечароў пытаньняў і адказаў. Пры Доме культуры працуюць драматычны, харавы, ганцаўдэаўдны і музычны гурткі. За паўгоддзе калектыўна мастацкай самадэдуальнасці дэкада 8 канфэртаў у свайё вёсцы і 6 канфэртаў у суседніх калгасках. Вялікім поспехам зарыстаўца калгаснага частунікі, якіх выканоўца ўдэульнікамі мастацкай самадэдуальнасці Скудзівай і Кушчыной. Перад кожным выступленнем гуртоў праводзіцца гутарка агітатараў на сельсагаспадарчыя тэмы і, галоўным чынам, аб калгасным будучыніцтве.

Значную работу па прапагандзе калгаснага ладу праводзяць клубны ўстановы Баранавіцкай вобласці. У калгасках папулярызуецца вопыт Герояў Сөөккіянічнай Працы, майстроў і пераважы сельскай гаспадаркі БССР. Лекцыі, дэкалады і гутаркі, вечары і выстаўкі — усё гэта ўваляецца за прапагандай калгаснага будучыніцтва.

З кніжнага фонда хата-чытальняў у калгасках пасылаюцца бібліятэкі-перасоўкі.

Бібліятэкі Баранавіцкай вобласці праводзяць вялікую работу па прапагандзе аграрна-тэхнічнай і мастацкай літаратуры. Слэцкіска бібліятэка правяла канфэрэнцыю чытачоў па кнізе Вялікага «Асновы земляробства», Наваградскага раёнска бібліятэка — па кнізе Шалахава «Надпятая паляна».

У калгасках накіравана 116 бібліятэк-перасоўкаў. Баранавіцкая абласная бібліятэка арганізавала рад кніжных выставак па прапагандзе калгаснага ладу і аграрна-тэхнічнай навукі. Вялікім поспехам зарыстаўца выстаўка «Камсамол — верны памочнік партыі ў калектыўнасці сельскай гаспадаркі». За другое паўгоддзе 1949 года ў бібліятэках вобласці праведзены 54 канфэрэнцыі чытачоў па творах «Палятая паляна» М. Шалахава, «Кавалер Залатога Зьвязду» С. Бабаеўскага, «Шчэсць П. Паўдэнікі, «Асновы земляробства» Вялікага.

У бібліятэках Гродзенскай вобласці шырока разгортнута работа па вывучэнню пастанюў партыі і ўрада на пытаньнях уздыму сельскай гаспадаркі ў пасляваенныя перыяды. Работнікі Шчучынскай, Ліскай і іншых бібліятэк арганізавалі канфэрэнцыі чытачоў па работах І. В. Сталіна аб калгасным будучыніцтве, калектыўна чытанні паэмы Я. Коласа «Рыбалова хата» і інш.

Сельскія культурна-асветныя ўстановы зноўдэацяцца на перадавой лініі барацьбы за сөөккіянічную перабудову вёскі.

Б. ПЯРКОУСНІ.

Шлях да вялікай тэмы

Іншы раз можна пацуддзям размовы аб тым, што нарыс з'яўляецца ніжэйшым жанрам літаратуры, што гэта—галіна гаварчэцкага. Варта было-б ўспомніць у такім выпадку ўдзельны прыклад з нашай класіцыйнай літаратуры. Вядома, што лепшыя творы Глеба Успенскага — не што іншае, як нарысы, што такім жанрам пасляхова карыстаўся Радзішчэў, Герцан, Чарнышэўскі, Караленка, Горкі. Нарэшце, варта прыгадаць і тое, што многія выдатныя творы нашых сөөккіх пісьменнікаў таксама з'яўляюцца нарысамі: «Зямля ў кніжніцы» Сафавана, «У адным населеным пункце» Б. Галіна — творы, уаэуольнацы Сталінскай прэміі; «Цімафей» — аэуольнаца А. Бена, «Народная акадэмія» Геннадія Фіша, «Дэсцьці ў Сібіры» і «Надэжда Ягорава» Г. Іршніканай. Нават выдатную кнігу В. Палавога «Мы — сөөккія людзі» з поўным правам можна назваць кнігай нарысаў, таму што ў аэуольнацы ўсіх апавяданняў паказаны канкрэтыя факты.

З вялікай прыхільнасцю прыняў наш чытач гэтыя кнігі. Яны чытаюцца з сардэчнем, яны хвалююць чытача, прымушаюць яго думаль

З А Н Я Д Б А Н Ы Ж А Н Р

Давоі перагарты старыя літаратурныя часопісы, каб упэўніцца, што творам малых форм у мінулым годзе не зусім пашанцавала. Апаваданні і наведы бадай зніклі са старонак часопіса «Полымя». Усяго ў часопісе «Полымя» і «Беларусь» у 1949 годзе апублікавана 12 апаваданні беларускіх празаікаў.

Невялікая колькасць надрукаваных апаваданні ў наведы — ненармальна апаваданні ў нашай літаратуры. Нават такіх празаікаў, як Міхась Лынькоў, які ў беларускую літаратуру прышоў як пісьменнік-наваціст, па прыцягненні пачаў годзі не напісаў літаральна ніводнага апаваданні. Мала ў гэтай галіне працавалі і У. Краўчанкі і Я. Брыля.

У 1949 годзе былі напісаны або пачалі пісаць шырокія эпічныя палотны, які з'явіліся сведзямі бурнага росту прэмы. Гэтаму росту спадарожнічалі і некаторыя адмоўныя з'явы. Я маю на ўвазе недакладны творы малых форм, памылкова пераказаныя, што вялікія справы саветага народа выліта могуць быць адбіты толькі ў велькіх муніментальных творках. У выніку — некаторыя пісьменнікі зусім занялі жанр апаваданні і наведы, а асобныя з іх пачалі глядзець на апаваданні і наведы, як на нешта такое, што можа быць створана з матэрыялу, які застаецца некарэспандэнтна для будняй рэчы. Так, наведы і апаваданні ператварыліся ў творчасць некаторых празаікаў у нешта дугароднае, пачобша.

Вядома, добры апаваданні і наведы не могуць быць публікаваныя з творчых стружак, як і не могуць быць напісаны паміж сфераў. Пры рабоце над буднім творам добры наведы і апаваданні могуць быць напісаны толькі ў тым выпадку, калі іны з'явіцца вынікам напружання творчых сіл або вынікам пэўнага розуму пісьменніка над жыццём.

Іван Шамякіна з'яўляецца адным з таленавітых малых празаікаў. Яго раманы «Галубая паліца» набылі заслужаную папулярнасць сярод чытачоў. Але апаваданні І. Шамякіна прымушаюць жаць вельмі многа. У восьмьм нумары «Полымя» надрукаваны яго «Залаты агні». На апаваданні лямбда адбітак спешкі і недапрацаванасці, недазвольнага творчай імкненні. У апаваданні І. Шамякіна паставіў сабе за моту стварыць вобраз саватара райкома — г. зн. партыйнага кіраўніка такой дэяржаўнай катэчкі, у якой, як у кропі, адлюстроўваецца жыццё ўсё дэяржавы. Аднак, аўтар паставіў свайго героя Сцяпана Патрывіча ў незвычайныя ўмовы, выраў яго з роднай сям'яй, прымуў сумавець, пакутваць і з'явіцца на курорце. Сцяпан Патрывіч атрымаўся ў Шамякіна чалавек з хараўраўтай рэакцыяй на навакольнае, зай-адспрыкам да тых, хто ідзе яму на змену, непрактычным, хоць і шчырым дэявом.

Да гэтай катэгорыі твораў трэба аднесці і апаваданні Я. Брыля «Свята трак-

тарнай пэсі». Яно насіе ў сабе добрую ідэю: тое, аб чым марылі рэвалюцыянеры-большавікі ва ўмовах беларускай акупацыі, дзеісянілася на вызваленай зямлі, ва ўмовах савецкіх. Але ідэя, не ўвасобленая ў творы, вылілася ў публіцыстычную дэкларацыю. Апаваданні наогул нестасе душы, таго ўнутранага звання, цэнты, што звычайна ўласціва творам Я. Брыля. Калі ў «Свята трактарнай пэсі» думка вялікага грамадскага значэння, не ўвасобленая ў мастацкіх вобразах, засталася існаваць, як дэкларацыя, дык апаваданне А. Бузакіўскага «Морскія хвалі» хварэе на дыямітральна процілежасць. Напісанае цёпла, з траўнымі мастацкімі дэталімі, яно ўсё-ж вылікае пакуць незадаволенасці і адзіночцы. Справа ў тым, што пісьменнік азідаў у ім непакісны закон, які спярдае, што ў аснове ўсёлага апаваданні павінна заўсёды ляжаць канкрэтная, канчаткова адкрыта і звапаная думка.

Апаваданне І. Грамовіча «Шырокія аэражы» прывесена паказу першага кахання. І. Грамовіч — пісьменнік уласнай тэмы, у яго сваё бачанне свету. На-свой-мні ён убацьку рэчаіснасці і ў «Шырокіх аэражах». Ён паставіў свайго героя-студэнта перад двума экзаменамі: на сталасць і годнасць чалавека — першым каханнем і дэяржаўным экзаменам, пасля якіх студэнт выходзіць па шырокія прасторы жызні. Аднак, на жаль, атрымаўся так, што лінія вучобы і асабістых захапленніў героя ў апаваданні развіваецца самастойна, прычым апошняя лінія застаецца першай. Аўтар, навазіўшы чыстата на калідорах і вестыбюлах універсітэта, не знайшоў ні часу, ні патрэбы завесці яго ў строгія, разумныя аўдыторыі. Засталася незавершанай і любоўная лінія.

Лепшымі апаваданнімі года з'яўляюцца апаваданні «Запаветны камень» І. Грамовіча (надрукаванае ў газеце «Звязда») і апаваданне «У калгасе «Чырвоны бераг» М. Лупскава.

«Запаветны камень» І. Грамовіча — твор паэтычны, напісаны адным дыяганам. У ім таксама гаворыцца аб першай, арэнанай у душу юнака іскры кахання. Але паставіў і вырашана тут гэтай тама ўжо проста, натуральна, на-мастацкі. Герой апаваданні — былы вучань раменіцкага вучылішча, малады і таленавіты мудар. Пераймаючы вопыт старых майстраў, шчыры і сумленны, ён працуе на будове прыгожых будынкаў, і праца яго падобна на гаранне. Гэтай працагаранне дае яму, нарэшце, пачаснае права накіраваць камень, на якім затым вырастае пудоўны жылы дом. Сіла гэтага апаваданні ў яго прастае, у тым, што аўтар здолеў апавадаваць сама, адвалася-б, простыя рэчы, адчуць і перадаць пэўныя прады, адчуць і раскрасіць высокродную душу працаўніка і асяціліць пады, паказаны ў апаваданні, адной траўнай асянай думкай-ідэяй.

М. Лупскаў апавадае ў сваім творы аб людзях і працы адной трактарнай бры-

гады. Безумоўным дасягненнем пісьменніка з'яўляецца створанні ім вобраза трактарыстыкі Волгі — гарызон, крыху свавольнай дэўчынны. М. Лупскаў добра паказавае, як сабодная калектыўная праца ператварыцца ў магутны фактар, што абумоўлівае ўвасобленні людзей, фармуе іх характар і погляды на навакольнае. З другога боку, гэтай праца становіцца арганічнай неабходнасцю савецкага чалавека, у якой ён толькі можа знайсці задавальненне і сэнс жызні. Так, тэма працы ў апаваданні «У калгасе «Чырвоны бераг» перарастае ў тэму барацьбы за публікую камунізма, у тэму выхавання новага чалавека камуністычнага грамадства. Сіла апаваданні — у глыбокім псіхалагічным аналізе, у прастае, у добра напісаных пейзажах. Карціны навацішчы і летняй раўніцы — безумоўна ўдча маладога празаіка.

На вялікі жаль, М. Лупскаў адначасова з'яўляецца таксама аўтарам найгоршага апаваданні мінулага года — «Звычайна з'ява». Кіруючыся самымі лепшымі намерамі — паказаць унутрысці і настойлівасць савецкага чалавека ў дасягненні паставленай мэты, М. Лупскаў, аднак, дае зусім фальшыўную матывіроўку ўчынкаў і паводні галоўнай дэярчай асобы апаваданні Барыса Буўзуса. Каб даказаць сваю вартасць перад старым урачом Сцяпанам Іванавічам, пісьменнік прымуўся фальшара, нудна і ў мінулым, тамткім знікнуць з вёскі, паступіць у медыцынстут і, наперакор думцы старога ўрача, з поспехам закончыць вышэйшую навуальную ўстанова і вырнуцца да Сцяпана Іванавіча адучаваным спецыялістам. Апаваданні нехалае логікі, напісана яно нехайнай, бескарэспандэнтнай мовай. У ім можна сустрэць перлы накіраваць такія: «На яго галаве, замест валасоў, былі судальныя лысына».

Многім апаваданнімі нестасе зграбнай кампазіцыі, архітэктоніка іх нудна. Часта — гэта проста замалеўкі або асобныя сцены і эпізоды, звязаныя не ўнутраным жыццём з унутранай крыніцай самаразвіцця, а эпізоды і сцены, аб'явіны толькі агугальнымі пераказама, агугальным месцам і часам.

Прыкрым з'яўляецца і той факт, што на прыцягненні ўсёго 1949 год на старонках «Полымя» і «Беларусь» не з'явілася ніводнага новага імя.

Трэба аднавіць у правах творы малых форм, пакочыць з іх недаацэнку, з абываасцю да навед і апаваданніў з боку крытыкі і творчых секцыі. Трэба вітаць пачынанне У. Краўчанкі, які прысвяціў пэны артыкула аднаму апаваданні. Трэба дамагчыся, каб наведы і апаваданні сталі ва адным узроўні з буднімі мастацкімі творамі і былі-б вартымі таго агульнага ўздыму, які перажывае беларуская савецкая літаратура, і беларуская проза ў прыватнасці, пасля вядомых пастаноў ЦК ВКП(б) па пытаннях літаратуры і мастацтва.

Ул. КАРПАУ.

Некалькі заўваг аб падручніку

Падручнік па беларускай савецкай літаратуры значна дапаможа школе ў вывучэнні беларускай савецкай літаратуры. Аднак, мне здаецца, што некаторыя тэмы патрабуюць больш грунтоўнага разбору.

Уважліва распрацаваны раздзел аб творчасці Янкі Купалы ў перады Айчынай вайны. Аб публіцыстычнай дзейнасці паэта ў гэты час нават не ўпамінаецца.

У раздзеле раздзелу, асабліва ў характарыстыцы вобразаў, ёсць, на мой погляд, беспастаўныя спярэжжэнні. Разглядзючы вобраз Сымона з паэмы «Сымон Музыка», Ю. Шпыркоў піша: «У дзяцістве героя думалі толькі аб сабе, марылі аб асабістай свабодзе» (стар. 78). Аўтар артыкула як бы папракае гэтым Сымона. Невядома чаму Сымону прыпісваюцца такі атам. Як хог малы Сымонка быць у дзяцістве свядомым барацьбітом за шчасце народнае? Тут варты было-б падкрэсліць характарную рысу Сымона — любоў да свабоды, якая развіваецца ў ім.

Р. Няхай у сваім заўвагах да падручніка гаворыць, што Л. Філіўскага дала грунтоўна і ўсёбаковы аналіз творчасці К. Краўчанкі. Але дастаткова прычэнаць раздзел п'есы «Праба агні», каб упэўніцца, што аналіз ніякі. Зусім не задавальняе характарыстыка вобразаў Каранавіча, Наталі Нікалаўны. Зусім не вылучаны вобраз Перагуда. Філіўска піша: «Аўтар паглыбляе і развівае далей праблему дружбы, якая была паставлена ім у п'есе «Канец дружбы» (стар. 150). Украс аналіз вырашання пісьменнікам праблемы дружбы савецкіх людзей не дадзены Філіўскай.

У артыкуле аб творчасці К. Чорнага пры характарыстыцы вобраза Краўца з рамана «Трыцца кахаленне» Ул. Краўца зазначае: «Яго (Краўца) адносіны да будучага выліцаўся ў крыху іншых, але, па сутнасці, вельмі блізкіх да формулы Тварыцкага слова — «жывучы, братачка, усё бывае... Усё можа быць» (стар. 182). Крытык імкнецца зблізіць гэтыя два вобразы.

Браець — прадстаўнік адалай часткі народа. Яго погляды на жыццё мяняюцца ў сацыялістычным грамадстве. Але яго жаданія філасофна не такія, як у Міхала Тварыцкага. Міхал — агаіст, думае толькі аб сабе, баіцца людзей.

Слабым месцам у падручніку з'яўляецца аналіз мастацкіх сродкаў пісьменнікаў.

Назва вызначыць асабістасці рэалістычнай манеры К. Чорнага па матэрыялах падручніка. Вучням неазаумелы асобныя выразы з артыкулаў. Напрыклад: «А сам вольны акт уяўляе тут сабою барацьбу супярэчлівых пачаткаў, у прыватнасці яму паступова і заканамерна выяўляецца вялечная праштэласць, якая нарэшце перамагае» (стар. 194).

Такіх выразы ў падручніку няма. Не задавальняе разгляд мастацкіх асабістасці пэмы «Кацярына» П. Броўкі. С. Майхровіч адначасу і задушоўнасць, і зірчыць пэмы, і багачце выяўленчых сродкаў у пэме, і прывідаецца, і параднасць і г. д., але канкрэтным прыкладам не спярдаюцца гэтыя асабістасці. Такая характарыстыка неправадана.

Не задавальняе той факт, што асобныя аўтары перанеслі ў падручнік пэны артыкулы з часопісаў, уступныя артыкулы да выбранных твораў. Гэта знізіла вартасць матэрыялаў падручніка.

М. З. САПРО,

выкладчыца беларускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе № 2 г. Пінска.

Кіночасопіс № 37—38

На экраны рэспублікі вышаў новы кіночасопіс вытворчасці студыі «Беларусь-фільм» (рэжысёр — заслужаны дэярж. мастацтва БССР В. Корш-Сабліп, апараты: М. Бераў, І. Вейняровіч, В. Кітас, В. Пузыковіч, В. Пасляк).

Часопіс прысвечаны святкаванню слаўнага 70-годдзя вялікага правальра і настаўніка Іосіфа Вісарыявіча Сталіна.

Кінокадры паказваюць незвычайную радасць і ўрачыстасць, з якой беларускі народ адзначыў вялікі дзень 21-га студзеня.

... Па-святоточнаму ўпрыгожана цэнтральная магістраль беларускай сталіцы — Савецкая вуліца. Іе залюшці тысячы мічал Па лозунгах і транспарантах зіхацяць словам: «Слава вялікаму Сталіну!».

Значнае месца ў кіночасопісу адведзена ўрачыстаму паседжанню ў часе слаўнага юбілея І. В. Сталіна. Паседжанне адкрыў сакратар ЦК КП(б) тав. Гусарыў. Громам апладэснтаў суграды ўдзельнікі паседжання зраўну, якую абвясціў тав. Гусарыў у часе вялікага правальра і настаўніка камуністычнай партыі і савецкага народа.

Па трыбуне стаханавец тав. Грузькоўсі.

— Да 21 снежня, — рапартуе ён ўрачыстаму сколу, — прамаслоўнасць Мінска і Мінскай вобласці перабыла гадавы план.

Глыбокую ўдзячнасць калгаснага сялянства роднаму Сталіну выяваў з трыбуны старшыня калгаса імя Молатава тав. Бузюнка.

Пад гукі ўрачыстага марша ў залю ўваходзіць дэлегатыя ЕВА. Ад імя воінаў Савецкай Арміі правальра і палкаводца вітае генерал-лейтэнант Казлоў.

Ад інтэлігенцыі і моладзі Беларусі сэрдачныя прывітанні і пажаданні доўгіх год жызні мудраму Сталіну перадаў пісьменнік Міхась Лынькоў, народная артыстка СССР і БССР Л. П. Александровіч і сакратар ЦК ЛКСМБ тав. Махараў.

Вялікае ажыўленне выявіла з'яўленне ў залю піанераў Мінска. Яны перадалі Іосіфу Вісарыявічу Сталіну шчырую падыку юных леныцаў за шчаслівае маленства.

На экране — ўрачыстасці ў калгасе імя Беларускай Ваеннай Акроты. Адначасу юбілей вялікага правальра, калгаснікі далі слова нястомна амагача за высокі сталінісцкі ўрачыстай. Апараты І. Вейняровіч пабыўаў у доме Героя Сацыялістычнай Працы П. Калыскі, дзе за святковым сталом суграды перадавалі хлебаробы, які абвясцілі зраўну ў часе дашага аруга калгаснага сялянства І. В. Сталіна.

У новым кіночасопісу глядач убачыць ўрачыстыя вечары ў часе слаўнага юбілея ў рабочых клубах і маладзёжных лекторых. Усёды гучаць словы падыкі вялікаму Сталіну за шчаслівае жыццё, за лсны шлях да камунізма.

Працоўныя з вялікай радасцю і задавальненнем суграды выхад на экраны новага кіночасопіса.

Ф. БОНДАРАВА.

ЧЫТАЧЫ АБО НОВЫХ ТВОРАХ

Недапрацаваны творы

(Паэма Р. Сабаленкі „Сельсавет“, часопіс „Полымя“ № 10 за 1949 г.)

Вобраз старшыні сельскага савета, яго праца даўно чакаюць свайго ўвасоблення ў мастацкай літаратуры.

Трэба адначасу, што асобныя месцы пэмы Рамана Сабаленкі ўдаліся. Аўтар даў прадзівамы малюны новага жызня вёскі. Багачце і культура калгаснай вёскі паказаны ў сціпых, але багатых зместам асрах:

На калгасных падворках
Хлывы ды аборы.
І за копей за нашых
Нікому не сорам.

Вырасла новая вёска. Змянілася яе аблічча. Яна стала незнавальнай, убралася ў зялень багатых мічурынскіх садоў. Новыя школы, клубы вырастаў побач з прыгожымі дамамі калгасаў. Людзі з'яўляюцца гаспадарамі свайго лёсу.

Але вобраз старшыні сельскага савета Рыгора Серады, на маю думку, не ўдаўся паэту і падазненны напярвае, памылковы.

Упершыню мы яго сустракаем у пачатку сельсавета. Што ён тут робіць? Сядаць за сталом і прымае наведальнікаў. Р. Сабаленка не паказаў старшыню за вырашаннем яго-небульз важнага пытання.

«Больш за ўсё-ж ён вясёлы», а ў іншых выпадках, калі хто наробіць «бяды», —

Не запросіць і стагу насцяжыць,
Слова ветага ў вочы не скажа,
А адразу праборкам спляжа.

На гэтым, відаць, работа старшыні ў сельсавеце заканчваецца.

У другім раздзеле пэмы аўтар паказвае вобраз Серады ў час паездкі па тэрыторыі савета. Трэба чакаць, што мы ўбачым жыццё кіраўніцтва на месцы. Але, на жаль, гэтага ў пэме няма. На кожным кроку Серада сустракае нудачы. Без старшыні нішто нічога не робіць. Серада ўвесь час ездзіць. Так ён можа ездзіць тыднямі і нічога не зрабіць. Не выкадова, калі Серада трапіў у большыя пакой, то ад гэтым нічога не паведаміў ні ў сельсавет, ні жонцы, ні дзецям, якіх ён так любіць.

У пэме матэрыял пададзены так, што ў сельсавеце ўсё адмоўнае, і толькі Серада вядзе з гэтым адмоўным барацьбу адін. Марына скардзіцца яму:

Я тры тыдні парцела,
У пэме маецца многа сырх, недапрацаваных месц, накіраваць: «задымае за шуда нана».

Паэма патрабуе яшчэ вялікай работы, і аўтару трэба аб гэтым сур'ёзна падумаць.

В. ГІНЮК.

Баранавіцкая вобласць.

Новыя кнігі

У апошні час у Дзяржаўным выдавецтве Беларусі вышлі ў свет новыя кнігі мастацкай літаратуры.

Янка Маўр. ТВТ. Траіце перапрацаванае выданне. Дзяржаўнае выдавецтва БССР — 1949 год. Малюны мастака Д. Красільнікава. Тыраж 15 тыс. экз. 104 стар. Цана ў пераплаце 4 руб. 50 кап.

Пімен Панчанка. Прсыяга. Вершы. Рэдакцыя мастацкай літаратуры — 1949 год. Тыраж 4 тыс. экз. 98 стар. Цана 4 руб.

Анатоль Вялюгін. Негаарыская арыя. Рэдакцыя мастацкай літаратуры — 1949 год. Тыраж 4 тыс. экз. 159 стар. Цана 3 руб.

Янка Брыль. Верасіўвая рунь. Рэдакцыя мастацкай літаратуры — 1949 год.

Тыраж 10 тыс. экз. 202 стар. Цана ў пераплаце 7 руб. 95 кап.

У кнізе змешчана першая частка рамана «Траіца», нарыс «Нёмнаскія ваззні», а таксама новыя апаваданні і наведы пісьменніка.

Уладзімір Шахавіч. Земляні. Аповесці. Рэдакцыя мастацкай літаратуры — 1949 год. Тыраж 10 тыс. экз. 207 стар. Цана ў пераплаце 6 руб. 50 кап.

Іван Сімаўскі. У навацішчы. Апаваданні і наведы. Рэдакцыя ванацкай і дзіцячай літаратуры — 1949 год. Малюны мастака В. Бузыліна. Тыраж 10 тыс. экз. 45 стар. Цана 1 руб. 50 кап.

Гістарычныя і археалагічныя помнікі ў Беларусі

Камітэт па справах культуры-асветны ўстанова пры Савета Міністраў БССР і яго органы на месцах праводзяць першыя ўлік гістарычных і археалагічных помнікаў.

Узяты на дзяржаўны ўлік цікавы помнік XII стагоддзя — Каложская царква ў Грошні. Забудованы папярты ўзлеу на домік Пятра І (гор. Полаца), на домік Баргатыёна (гор. Ваўкавыск), у якім у 1812 годзе разамішаўся штаб рускай арміі.

Адзед аховы помнікаў Палескага аб-

ласнага аддзела культуры-асветны прымаў на дзяржаўны ўлік стаянку халадзіла, якая знойдзена ў вёсцы Юрашчы, Калінкавіцкага раёна, і Замлаву гару ў Тураве. Узяты таксама на ўлік помнік-манумент бітвы рускіх воіск са шведамі каля вёскі Дзёной у 1708 годзе ў Савіцка-радзкім лесе, Магілёўскай вобласці, і гімназія ў г. Свіслач, Гродзенскай вобласці, у якой вучыўся Кастусь Каліноўскі.

Наводзе папярэдніх даследаў, у рэспубліцы ўжо ўзята на ўлік больш чатырох тысяч помнікаў культуры.

Воклады новых кніг беларускіх пісьменнікаў.

сельсавеце і таму ўважліва абмеркаванне надзвычайных пытанняў, што на дзядзі ішоў дождж. Як толькі дождж скончыўся, рахункавом сямці ўскаі абмеркавалі і рушылі дадому.

Выходзіць, што каб не было дажджу, то не было-б і канфрэнцыі ў Вывальках, і ніколі-б рахункавом не абмеркавалі хваляючыя пытанні свайго работы.

Аўтар не заўважае, што двума непрадзуманымі, узятым для зняжнства афекту, штырмамі ён прышліў нарыс, паэзію яго актуальнасці, у той час, як у творах таго характэрна ўсё павіна быць на месцы і аднавіцца адно другому.

Нарыс «Юліянава вышка» зусім не велькі было азінаваць у часопісу. Мы лічым, што ён велькі слабы, ніяк ім Міколу Раўнаму трэба было яшчэ мала папрацаваць. На-першае, аўтар паўтарае сабе ў гэтым нарысе (тое-ж праўленне, тая-ж суграда з адным чалавекам, з дапамогай янога аўтар уваходзіць у курс справы), а па-другое — тут безліч супярэчнасціў і неадпаведнасціх месц. Ужо з самага пачатку аўтар прымушае наспрыжыцца такім спярэжжэннем: «Яно вядома, якая-б цікавая школа або паседжанне ні было, ад чалавека не заўсёды пачуець тое, што ён можа сказаць у сяміўскай размове. Там ён некай губляецца, ад чаго і гаворка яго не роўная, каструбавацца».

Хіба гэта праўда? Хіба так бывае ў жызні? Назаварот, усё цікавае, важнае, новае намы людзі і выказваюць на сходах і паседжаннях. У гэтым каштоўна і якасць нашага чалавека, будаўніка камуністычнага грамадства.

Крыху лепшым нарыс «Апошні ў Галоўчыцах», але-ж і тут аўтар выступае стацкім наглядальнікам, годсем у калгасе, ішчыне падрэдаванае прысутнасць усёрым сваё асобы, і твор ад гэтага слабае, губіне

сваю пераканальнасць. Селянін Кірун, які паказваецца ў нарысе як апошні, унутры і закарэнаным аднасобнік у сельсавеце, не стварае ўражання прывідаецца. Хто такі Кірун? — Гэта баяны, многасямейны чалавек, каваль па спецыяльнасці. Роты брат яго ў калгасе працуе старшыней, а ён пурасца калгаса. Чаму? На гэтае пытанне нарыс не дае адказу.

Варта-ж было зраўнацца толькі адной размове ў праўленні ў прысутнасці годсы, г. зн. аўтара нарыса, як Кірун адразу ўстаўпае ў калгас. Тут ён ужо ўсёвадоміў і вяртаецца калгаса, і тое, што казала толькі і працаваць у калгасе, і ўсё ішыны выгяды. Ян быўшым раней нічо не мог раскрасіць кавалю перавагі калгаснай гаспадаркі або ён сам гэтага не бачыў.

Міколу Раўнаму трэба яшчэ многа працаваць над сабой, старанна вывучаць жыццё, заінае не захаваліца першымі поспехамі.

Часопіс «Полымя» не нарта багаты на нарысы. За мінулы год надрукавана толькі тры: «Іх вялікая сям'я» А. Зямцова, «Ганаровая прафесія» А. Міронава і «Калгас «Комінтэрн» А. Вядзіча.

Самым значным па намеру і па мастацкай вартасці з'яўляецца нарыс А

„ДЗЯДЗЯ ВАНЯ“

(Прэм'ера ў Рускім драматычным тэатры БССР)

«Слухавчы Вашу п'есу, думаў я аб жыцці, прынесеным у ахвару іадам, аб утарожні прыгажосці ў жабрацкае жыццё людзей і аб многім іншым, каронным і важным. Іншыя драмы не адзначаюць чалавека ад рэальнасці да філасофскіх абгульванняў—Вашы робяць гэта...»

У гэтых словах, сказаных М. Горькім аб п'есе «Дзядзя Ваня» А. Чэхава, ёсць глыбокі санс. Дзядзя Ваня пражываў на свеце каля 50-ці гадоў. Усе сваё жыццё ён аддаў працы. Працаваў ён нястомна і ў працы знаходзіў сваё прызначэнне і шчасце. Яму адвалася, што праца яго была неабходнай і карыснай чалавецтву. Лепшыя тэмы свайго жыцця дзядзя Ваня аддаў працы, каб падтрымаць мужа сваёй сястры, професара Серабракова. Яму адвалася, што Серабракову выдатны чалавек, вучоны, словы якога так неабходны людзям. І ён рашыў прынесці сваёй працай на Серабракова карысць чалавецтву.

Яко-ж было адчуванне дзядзі Вані, калі ён убачыў, што професар Серабраков—бяздарны, нікому непатрэбны, бескарны чалавек. Ён пачынае пратэставаць, бунтаваць.

— Загінула жыццё!—гаворыць дзядзя Ваня.

Лёс дзядзі Вані—гэта лёс многіх рускіх людзей, знявечаных тагачасным жыццём. Вобраз дзядзі Вані — глыбокі абгульлены вобраз тагачаснай інтэлігенцыі, якая пакутліва шукае адказ на пытанне: як жыць, што рабіць? Гэтымі пытаннямі А. Чэхаў абуджаў у чалавека пералаву думку, злікаў яго да прыгожага і шчаслівага жыцця. Яшчэ ў большай ступені А. Чэхаў выявіў імкненне людзей да новага жыцця ў вобразе Астравы, які не толькі марыць аб цудоўным жыцці, але і на справе імкнецца наблізіць яго.

«Калі я іду міма сляняскіх лясоў, якія я выратаваў ад вырубкі»,—гаворыць Астрада,—«або, калі я чую, як шуміць мой малады лес, пасажаны маміі рукамі, я адчуваю, што клімат трохі і ў майі ўладзе, і што, калі праз тысячы год чалавек бузе шчаслівым і ў гэтым трохі буду вінаватым і я. Калі я сажу бярэзку, а пасля дачы, як яна вырасце і хвістацца ад ветру, дача мая напалінецца гордасцю...»

У гэтай палымнай веры ў будучыню і вялікае чакаўня сіла чэхаўскай п'есы, у тым ліку і «Дзядзі Вані». Праз усе п'есы вялікага пісьменніка пражывае тама праца. Чэхаў апэтызаваў у сваіх п'есах творчы, стваральную працу, як адныя сродак і шлях чалавека да шчасця. Чэхаўскія героі сумуюць па працы, імкнучыся да яе. Яны разумеюць, што толькі праца можа выратаваць іх ад абгатыльскага, мізэрнага існавання, ад духоўнай пагібельі. Але ўмовы тагачаснага жыцця такія, што іх праца не прыносіла ім радасці.

У п'есе «Дзядзя Ваня» Чэхаў паказваў тыповыя явы развоўваўняй рускай рэчаіснасці і ўзняў іх да філасофскага абгульвання. Імяна таму п'есе Чэхава заўсёды цікавыя і хвалючыя, імяна таму яны захпляюць увагу нашага савецкага гледача.

Рэжысёр Д. Арлоў накіраваў увагу выканаўцаў на раскрыццё сацыяльна-філасофскай глыбіні п'есы, аразумеў яе, як драму рускай інтэлігенцыі канца XIX стагоддзя, якая ў асноўнай сваёй масе імкнучыся да шчасця і гінуча на ўмовах самажыраўнай Расіі.

У спектаклі паказана, як разумны, таленавіты людзі гінучы таму, што яны атарваны ад грамадскага жыцця, ад прагрэсіўнага руху, накіраванага супроць самажыраўнага лаку, таму што яны займаюцца дробнымі выпадковымі справамі.

Рэжысёр і выканаўцы імкнуліся як мага глыбей і паўней паказаць падзеі і вобразы п'есы і ў гэтым напрамку даламалі значныя поспехі.

У спектаклі яра прастаўлены дзве групы людзей, якія па-роўнаму глядзяць на жыццё. З аднаго боку—професар Серабраков (арт. В. Вішкароў), тыповы прастаўня афіцыйных вучоных колаў Расіі, а другога—дзядзя Ваня (арт. Д. Арлоў), Соня (арт. В. Казакова) і інш.

Цэнтральнае месца ў спектаклі займае вобраз дзядзі Вані ў выкананні Д. Арлова. Артмст раскрывае глыбокую драму чалавека, які ў канцы свайго жыцця аразумеў, што ён пражываў яго без карысці і сансу, дарма прастрэў свае сілы. Ужо ў першай сцэне спектакля Д. Арлоў выразае даносіць думку аб незадаволенасці дзядзі Вані сваім жыццём, паказвае абурэнне Серабраковым, які «дзвядцят п'яць гадоў чытае і піша аб мастацтве, зусім нічога не разумеючы ў мастацтве... Перажоўвае чужой думкай...» Артмст паказвае, як многа гора і абурэння накіпела ў сэрцы дзядзі Вані за гады басіснага схінення перад выдуманым «поўбогам». Аднана, што сарвае сэрца дзядзі Вані,—гэта нечэпана абуджаўнае каханне да маладой жонкі Серабракова—Алены Андрэўны (арт. А. Абуховіч). Ён нічога не чакае ад гэтага кахання, і ўсё-ж яно надае яму на некаторы час сілы і энергіі для барацьбы супроць пошласці жыцця.

Але воль дзядзя Ваня робіцца сведкам любовнай сцяны Алены Андрэўны і Астравы. Ён страціў сваю апошнюю апару. Д. Арлоў перадае глыбокую душэўную драму дзядзі Вані. З высокім майстэрствам ён праводзіць сцэну замаху на Серабракова.

Вобраз дзядзі Вані—сур'ёзнае дасягненне актара Д. Арлова. Для далаейшага завяршэння гэтага вобраза можна было-б параіць Д. Арлоў звярнуць увагу на больш выразную характарыстыку таленавітага дзядзі Вані, тады яго трагедыя стане яшчэ больш значнай.

Вобраз Астравы, як яго выконвае арт. Салаўёў, на жаль, неглыба лічыць дасягненнем спектакля. Справа ў тым, што артмст пакуць толькі вызначыць агульныя контуры вобраза Астравы, але не напоўніў яго тым жыццём, якое ўласціва гэтаму чалавеку. Астраву ў спектаклі нестае тамперменту, палымнасці ў яго адносінах да Алены Андрэўны, у яго ямяна натхнёнай мары аб новым, прыгожым жыцці. Напоўняе раскрыццё вобраза Астравы прыводзіць

да таго, што спятакль часам гучыць залішне псімістычна.

Гэты недохон часткова запаўняецца вобразам Соні (арт. В. Казакова). Артмстка праз усеь спятакль прадосці веру ў непазбежнае шчасце. Наглядзіцца на п'якую асабістую драму, Соня-Казакова да канца застаецца чалавекам, які здольны на працу, які прыліва чакае новага жыцця. Асабліва ўдалася В. Казаковай сцэна ў другім акце—дыялаг з Астравым. Каханне Соні да Астравы артмстка перадае як абужоўне ў ёй унутраны сіл, як гадоўнасць сілі за марай Астравы.

Асабліва месца ў п'есе займае вобраз Алены Андрэўны. Гэта—прыгожая, але пустая жанчына. «У яе няма ніякіх абавязкаў, на яе працуюць ішчыя»,—гаворыць пра яе Астрада. Адна, Алена Андрэўна на таксама незадаволена сваім жыццём, яна адчувае сябе няпачаснай, яна не можа і не ўмее алытуна дэянічаць. «Ляка ў вас лянота да жыцця! Ах, якая лянота!»—гаворыць ёй дзядзя Ваня. Воль гэтая лянота ў спалучэнні са страхам робіць Алену Андрэўну бездапаможнай і няпачаснай. Яе захашіла можае пачуццё любі да Астравы, але яна спалохаўна гэтага пачуцця і паехала, каб не сустракацца з Астравым. Алена Андрэўна не пазаўлена высокародным імкненнем і шчырымі пакуццямі. Але ўсё гэта не мае ніякага сансу з прычыны яе перапачасці. Гэтая складаная тама душэўная перажываньня Алены Андрэўны яшчэ не мае перазаўважнага рашыня ў спектаклі.

Артмстка А. Абуховіч перадае такія якасці Алены Андрэўны, як паразітычнае існаванне, ляноту і г. д. Але другі бок вобраза—трагізм, які яна сама вельмі востра адчувае, параждае шчырага пачуцця да Астравы і ў сувязі з гэтым абвастрае трагічнасці свайго асабістага жыцця,—гэтыя рысы вобраза яшчэ недастаткова поўна раскрыты артмстай.

Вельмі прыбавны вобраз Цялігіна ў выкананні арт. Е. Палосіна. Гэта—ціхі, баскрыўны чалавек, які ўсё жыццё пражывае для другіх.

Сур'ёзнай удачай артмсты В. Вішкарова а'яўляецца вобраз Серабракова — тулога, самаўлюбэнага эгаіста. Таксама запамінаюцца вобразы староў няўкі Марыны (арт. А. Іжаўлева) і Вайніцкай (арт. А. Вярхоўская).

Даволі ўдала зроблены дэкарацыі, выкананыя па эскізах мастака А. Марыкса. Мастак удаа перадаў месца дзеяння, абстапоўку, прыроду, вельмі блізка духу і настроя чэхаўскага героюў.

Асабіны нелахоны, якія маюцца ў спектаклі «Дзядзя Ваня», могуць і павінны быць вырашаны, калі рэжысёр і усеь паставоначы калектыў яшчэ прапаўцюць над завяршэннем спектакля.

А спятакль заслужоўвае гэтага, таму што ў ім імят каштоўнага і цікавага, як з пункту гледаўня сучаснага разумення чэхаўскай драматургіі, так і ў сансе росту калектыва тэатра.

Ул. НЯФЕД.

Многа шуму з нічога

«Будзьце як дома» крычыць шырока-вясчальная рэклама на трамваях і ў трамваях, на рабочых сталах устаноў, на сценных будынкаў і г. д. Рэклама лакучлівая, несадэчна. Чым-жа адывіў Ленінградскі тэатр эстрады мінскага гледача? Ш адывадае змест сцэнічнага дзеяння яго рэкламе?

Цэнтральнай фігурай праграмы а'яўляецца Аляксандр Блехман. Яго аб'оры—сатырычны смех. Але які смех? Воль аб гэтым і размова. Артмст мае намер высмеяць буржуазны джаз і ўсё буржуазнае мастацтва. Ён вельмі спырта парадыру Вярцінскага, безгалосых спевакоў, экстра-эгантныя каветак, якія любяць усё замесна і г. д. Але гледачу п'якка заўважыць—дзе каіцаецца парж і пачынаецца прапаганда гэтай пошласці. Развяснасць, крыўданне не ёсць форма высмеяўня заганнаў. Сатырычныя вобразы, якія стваряе актэр, больш сцвяржаюцца, чым адмаўляюцца. Гэта самы заганны метаў эстраднага прадстаўлення.

На эстрадзе, больш чым дзе-б гэта ні было ўжываецца грагаскавая форма. Але, згубіўшы пачуццё меры, можна апынуцца ў палоне карыкатурны прамернай і злоў. Так здарылася і з сатырычным мініятурам «Перазаманоўка», «Артмст—37 Д» і ў сцэны ў кабінце начальніка аддзела вынаходніцтваў.

У сцэны «Артмст—37 Д» «савецкія людзі паказаны дурнымі, абмежаванымі. Нават адны дадатны вобраз наведвальніцы чамусьці ператвораны ў істырычную асобу.

А хіба можа задаволіць сцэна «Перазаманоўка», дзе артмсты задаліся мэтай высмеяць студэнтаў-гультаёў? Тут усеь сродкі накіраваны толькі на тое, каб пасмішыць, пазабаўіць, а не прымусяць гледача пасмяяцца над асобнымі заганамі людзей.

Усё, што а'яўляецца прадметам высмеяўня ў Ленінградскім тэатры эстрады, мае месца ў жыцці, але страа пачуцця меры прывала эстрады тэатр да пошласці і фармалізма.

Воль чаму мінскі гледач з такім незааваўненнем пакадае тэатр.

А. ВЕРАС.

БЕЗ ПАВАГІ ДА ГЛЕДАЧА

У Навагрудку (Баранавіцкая вобласць) быў на гастролях Гродзенскі абласны драматычны тэатр. На афішах, якія былі густа расклеены па горадзе, між іншым значылася: «Мастац—заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Марыкс».

У Навагрудку вельмі шумнай рэкламай не трыба: артмсты не такія ўжо частыя госці ў нашым горадзе. Гледачы з ахвотай сабраўся паглядзець новую п'есу. Але іх чакаў падман. Адкрылася заслона, і гледачы ўбачылі голую сцэну.

Ніхто не патрабуе фундаментальных дэкарацыі для афармлення вяжных паставонаў, але партыганаў афармленне тэатр павінен мець. Часы Шахспіра, калі глядач толькі ўяўляў дэкарацыі і месца дзеяння, даўно ўжо мінулы. Савецкі гледач жадае бачыць добрую паставоўку ў добрым афармленні.

С. ВАРАНОВІЧ.

Аб індывідуальных будоўлях

У Беларусі разгарнулася масавае жыллёвае будаўніцтва.

У сталіцы рэспублікі вырастае многа прыгожых і камфартабельных, многапавярховых жылых дамоў, якія выкаікаюць запопную гордасць у жыхароў Мінска.

Яшчэ хутчэй ідзе будаўніцтва індывідуальных жылых дамоў. Але кантроль за імі амаль зусім не наладжаны. Многа драўляных дамоў, якія а'явіліся на ўскраінах горадоў, а дзе-ні-дзе і ў цэнтры, у большасці выпадкаў—простыя драўляныя зрубкі з вельмі прымітыўным знешнім выглядом. Унутраная ўпарадкаванасць такіх дамоў таксама прымітыўная і часта не адпавядае існуючым нормам. На іх будаўніцтва затрачваецца вялікая колькасць лесу.

Інчэ залоўга да Вялікай Айчыннай вайны былі створаны эканомныя канструкцыі малапавярховых жылых дамоў, якія дазвалялі рэзка скараціць выдаткі лесу і разам з тым стваралі ўмовы для індывідуальнага заводскага домабудуўніцтва, г. зн. для ажыццяўлення асноўных будаўнічых работ на домабудуўнічых заводах. Работы на будаўнічых пляцоўках абмяжоўваліся толькі мантажом гатовых стандартных элементаў.

За апошнія гады ўступілі ў строй магутныя домабудуўнічыя заводы, абсталяваныя самай перадавой тэхнікай. На тэрыторыі Беларусі працую Віцебскі завод стандартнага домабудуўніцтва, такі-ж завод будаўніцтва ў Рэчыцы. Прадукцыю Віцебскага заводу ўжо можна бачыць на новабудуўлях Урала і Сібіры, Данбаса і г. д.

Існуе зусім няправільнае ўяўленне аб стандартным доме, як аб чымсьці прымітыўным і непрыгожым. Праўда, віной гэтаму, да некаторага ступені, а'яўляецца вопыт перадаваўнага будаўніцтва стандартных дамоў, калі ў раззе выпадкаў выпускаліся дамы нізкай якасці, якія не адказвалі культурным запатрабаванням нашага народа. Цяпер гэтыя нелахоны ліквідаваны. Дастаткова прывесці для прыкладу вопыт Большаўскага домабудуўнічага камбіната. Аднапавярковыя дамы, якія выпускае гэты камбінат, акрамя трох жылых пакоў маюць прыгожыя, ванныя пакоў, кухні і зашлёпаныя вяранды. Дом абсталяваны валаграводам, масавай каналізацыяй, гарачым водазабеспячэннем і ўстапоўкай мясцовага цэнтральнага атаплення. У камплект дама ўваходзіць больш 35 прадметаў цудоўна выкананай мэблі, таксама аборнай. Знешні выгляд дома наведва-

чай прыемны, а зручная ўнутраная планіроўка і высокая ступень упарадкаванасці забяспечвае яго жыхароў усім неабходным.

Рад іншых камбудаўнічых заводоў краіны таксама выпускае камфартабельныя стандартныя дамы, вельмі зручныя для жыцця.

Акрамя буйных домабудуўнічых заводаў, вытворчасцю стандартных дамоў займаюцца і мясцовыя кааператывы, якія ў раззе выпадкаў таксама дасягнула добрых вынікаў. Для прыкладу можна прывесці вопыт мясцовай кааператывы Ленінграда, якая наладзіла масавы выпуск прыгожых, танных і эканомных жылых дамоў.

Улічваючы вялікі маштаб работ па аднаўленню і будаўніцтву новага жыллёвага фонда ў нашай рэспубліцы, метагэада паставіць пытанне аб развіцці стандартнага домабудуўніцтва на базе мясцовай кааператывы БССР.

Замест таго, каб саматужным спосабам будаваць рубленныя дамы, якія патрабуюць вялікай колькасці вострадафіцыйнага лесу і не дазваляюць патрэбным чынам вырашаць складаныя градабудуўнічыя заданні, можна і патрэбна ўвесці індывідуальнае будаўніцтва ў нармальнае рэчышча.

Гутарка ідзе аб стварэнні простаў канструкцыі індывідуальных жылых дамоў па 2—3 пакоў з матчыма болым высокай ступенню добраўпарадкаванасці. Вытворчасць такіх дамоў можа арганізаваць на базе мясцовай кааператывы. Зборку іх будоўня вытвараць спецыяльныя будаўнічыя брыгады.

Адной з асноўных праблем сучаснага домабудуўніцтва а'яўляецца вытворчасць тэрмаізаляцыйных матэрыялаў. У гэтых адносінах Беларусь анаходзіцца ў вельмі сур'ёзных становішчы. Няўласнасць велізарных запасаў торфу дазваляе арганізаваць вытворчасць танных і эфектвых тэрмаізаляцыйных торфапіт.

Ёсць матчынасці і для вытворчасці асатнічых будаўнічых і аддзелачных матэрыялаў з мясцовай сыравіны (вадатыршалая фанера, каліровы шынт і г. д.).

У самы бліжэйшы час неабходна наладзіць масавую вытворчасць прыгожых, зручных і танных стандартных дамоў. Гэтым самым мы рэзка скароцім выдаткі лесу, рабачай сілы і забяспечым матчынасці для стварэння поўнаценных архітэктурных ансамбляў у раінах індывідуальнага будуўніцтва.

І. ЕЛІСЕЕВ,
архітэктар.

Паседжанне сенцыі прозы

5-га студзеня адбылося чарговае паседжанне сенцыі прозы, прысвечанае абмеркаванню рамана Макара Паслядовіча «Святло над Лінкасам».

Давалд аб раманае зрабіў Т. Хадкевіч. — Повеь твор М. Паслядовіча,— сказаў дакладчыч,—творчае дасягненне беларускай літаратуры. Аўтар паказвае каласную вяску сёнешніх дзён, якая ідзе на шляху да камунізма. Вольмі ўдала і ўсебакова раскрыты характары героюў, перадаваны людзей нашага часу Раман напісаны добрай, жывой мовай, прасякнуты тонкім гумарам.

Я. Брыль адзначыў, што раман М. Паслядовіча напісаны з выдатным веданнем нашага сацыялістычнага жыцця. Ён можа на хвалюе чытача сваёй эмацыянальнасцю, выклікае шмат добрых думак.

П. Глеба падкрэсліў, што талент М. Паслядовіча расце ад твора да твора. У рамана «Святло над Лінкасам» пісьменніку ўдалося паказаць нашых савецкіх людзей, раскрыць іх шматгранныя характары ў працэсе працы.

У абмеркаванні рамана М. Паслядовіча прынялі ўдзел П. Пестраў, П. Кавалёў, І. Мележ, Ул. Каршаў, І. Грамовіч і іншыя.

Жывуць светлыя традыцыі вялікіх мастакоў-рэалістаў, такіх, як Стэндаль, Балзака, Эміль Зола, Анатоль Франс; яшчэ вельмі свежая ў народзе памяць аб Рамана Ралаве і Апыры Вар'юсе, вельмі вялікі аўтарытэт маюць Луі Арагон і Поль Элюар, якія ўзнаўляюць рух наперад.

Французскае кіно таксама ведае не толькі прадукцыю Галівуда і нічымі падобны амерыканскіх вучняў у Францыі. Народу Францыі дорагі такія прагрэсіўныя, сапраўды мастацкія карціны, створаныя вернымі яго сынамі, як «Нараджэнне дня» і «Бітва на Рейках».

Будучыня—на баку прагрэса, на баку сапраўднага мастацтва.

Па-прачому гучыць артмст, накручаны ў гэце «Юманітэ»—органе камуністычнай партыі Францыі:

«Поспех такіх фільмаў, як «Нараджэнне дня» Луі Дакена, і камірціўная нідлача новых «чорных» фільмаў сведчаць аб тым, што будучыня кіно не за спекулянтамі і не за прыхільнікамі пачотнай вытворчасці кінокарцін, якія імкнучыся паказаць «свайі» публіцы дарагія для палпальшчыкаў ваіны тама маральнага вымірання і выраджэння».

Будучыня кіно — на баку народа, на баку жыцця, на баку ўсіх тых—творцаў, тэхнікаў або гледачоў,—якія хочучы, каб неабмежаваны матчынасці «свайго мастацтва» былі паставлены на служэнне прапоўнаму чалавецтву, якое хоча жыць у годнасці і міры і бачыць на экране, як і ў усюды, ўвасабленне надзей, якія а'яўляюцца яго надзеямі».

В. ГАУРЫЛЯВ.

Выданне твораў беларускай музыкі ў Маскве

Даржэвае музычнае выдавецтва ў Маскве сістэматычна выпускае ў свет творы беларускіх аўтараў — сімфоніі, п'есы, песні, а таксама творы народнай музыкі.

Янаўна выданыя вялікі зборнік «Народныя песні аб Сталіне», у які ўвайшлі і беларускія народныя песні «Дзядзю Сталіну» (тэкст пераказаў А. Махмстаў), «Сталін — наш бацька родны» і інш.

Вышпучаны ў свет зборнік «Песні і тачы народаў СССР», у якім змешчаны

папулярныя беларускія народныя творы «Булба», «Лявоніха» і інш.

Выдавецтва музычнай літаратуры рыхтуе да друку зборнік «Беларускія народныя песні», у які ўвойдуць шасць п'есень, апрацаваных беларускімі кампазітарамі для хора і фартаніяна: «Лявоні сарока», «Ой, на горцы», «У лугах кветкі цвілі», «Дожжык марасіць» і інш.

Выходзіць вялікі зборнік песень народнаў СССР, у якім значнае месца зоймуць беларускія творы: «Свецел месячка» — у апрацоўцы М. Страншпольскага, «Ве-

чарам за рэчкаю» — у апрацоўцы для хора М. Чуркіна, «Ой, сокала, мой сокала» — у апрацоўцы П. Палоскіга, «Ой, ты, рэчанька, глыбока» — у апрацоўцы І. Любава.

Музычнае выдавецтва падрыхтавала да друку вялікі зборнік «55 народных песень народаў СССР» для хора. У гэтым зборніку будзе змешчаны рад песенных твораў беларускага фальклора ў апрацоўцы Я. Цікоцкага, П. Сакалоўскага, А. Калужана. Зборнік будзе выданы ў вялікім тыражам.

Французскае кіно ў даларавай пятлі

Дастаткова прычэпаць любую праграму паржыскіх кінотэатроў, каб атрымаць уаўдэнне аб характары карцін, што ідуць на французскіх экранях. Кіналоша ў вочы чалавеканенанісцічкі называе фільмаў: «Кроў па снезе», «Банцыты з вялікай дарогі», «Патрэбен аэаплан», «Прыцц залодзеў», «Голыя жанчыны», «Пясесны чараўнік», «Брыгада самагубства», «Помста жанчыны», «Я забіў па лаве» і г. д. і да т. п. Усе гэтыя карціны, за радкімі выключэннямі,—амерыканскія вытворчасці. Некаторыя з іх дубляваны на французскую мову, а многія ідуць проста на англійскай мове.

Французскія фільмы літаральна раставраўся ў прадукцыі Галівуда, якая наваўдзе краіну.

Такое становішча французскага кіно мае сваю прагінсторыю.

У 1946 годзе ўрад Блюма заключыў з магнатамі Уол-стрыта габеную ўмову. Усе ўдаладыкі кінотэатры Францыі былі абавязаны, пачынаючы з першага ліпеня 1946 года, абмежаваць час для паказу французскіх карцін і максімальна павялічыць час для дэманстрацыі амерыканскіх фільмаў. Згодна пагаднення, чатыры тыдні з трынаціці ў кожным квартале адводзіліся для паказу французскіх кінокарцін і дзесяць—для замежных, г. зн. амерыканскіх.

Ажыццяўленне гэтага «пагаднення» адразу-ж дало свае вынікі. Танная амерыканская кінопрадукцыя літаральна пагаўнула кіновытворчасць Францыі. Экраны краіны былі запаленыя «бавянкамі» Галівуда. На адну французскую карціну прышала да двух-трох кінокарцін, выпушчаных у ЗША. Так, у 1946 годзе ў Парыжы было паказана 79 французскіх і 117 амерыканскіх поўнаматрыжных фільмаў; у 1947 годзе—86 французскіх і 216 амерыканскіх; у 1948 годзе — 89 французскіх і 222 амерыканскія. Вынікі гэтай габенай умовы асабліва паказальныя ў 1948 годзе. З усіх карцін, якія дэманстраваліся ў Парыжы, толькі 23 процанты было французскіх, а 57 процантаў—амерыканскіх.

Цяжкія страты, нанесеныя французскай кінопрадукцыяй гэтым пагадненнем, прымусялі задумацца нават заадытых аба-ропаў інаўрэсаў амерыканскага капітала па ўрадзе Францыі. Пасля далагавых перагавораў было заключана новае пагадненне ад 16-га верасня 1948 года, па якому мінімальны чатырохтыднёвы тэрмін для паказу французскіх карцін быў павялічаны

да пяці тыдняў. У выніку гэтага з першага ліпеня 1948 года па 30-е чэрвеня 1949 года ЗША атрымалі дазва дэманстраваць у Францыі 121 карціну ў год.

Французскае кіновытворчасць стаіць на мяжы катастрофы. Штогодна павялічваюцца разоры ў паміж сумай капіталаўкладаньняў і вырुकчай ад эксплуатацыі гатовай прадукцыі. Кінопрамысловасць з п'якчасцю паганшае сваю запасычанасць. Наглядзіцца на «меры», якія прыняў урад з мэтай падтрымаць гэтую галіну прамысловасці (павышэнне вясенню 1947 году цен